

God smak

Juletid är smaksensationernas högsäsong. Vi samlas till familjefester och i vänskretsar för att äta traditionell mat, dricka uppfriskande drycker och glädja varandra med finurliga gåvor och sällskapslekar. I många familjer visas också på olika sätt vördnad för julens kristna budskap. Enligt en nyligen publicerad intervju med den kände Bibelforskaren Heikki Räsänen hör vi sistnämnda visserligen till ett lägre kast. Vi är endast ”kulturkristna” eftersom vi varken är brinnande engagerade eller personligen övertygade.

Tröst i sorgen för oss kulturkristna utbölingar är att det är nyårsafton i dag. Var och en har nu chansen att avge ett löfte om att bli en mer reflekterande människa nästa år. Detta är visserligen lättare sagt än gjort. Men finns viljan är det redan hälften vunnet och som väggkost på den rätta vägen rekommenderas en färsk sociologisk undersökning (Semi Purhonen et al., *Suomalainen maku*), i vilken finländarnas smak och tycke i början av 2000-talet analyseras på drygt 430 sidor.

Undersökningen utgår från den franske kultursociologen Pierre Bourdieus teori om att vår identitet och status inte enbart dikteras av vår härkomst, förmögenhet och yrkeskarriär utan också av våra kulturella värderingar och beteendemönster. Bourdieu utvecklade denna teori om kulturella fält för att analysera det franska klassamhället. Och eftersom hans empiriska material var främst från 1960-talets Paris har även många forskare i Finland ifrågasatt teorins allmängiltighet. Bland annat har Risto Alapuro och Klaus Mäkelä pekat på att vårt klassamhälle är alldeles för platt och vår högkultur alltför tunn för att ge upphov till kulturella distinktioner av centraleuropeiskt art.

Trots detta innehåller den finländska undersökningen många intressanta iakttagelser. En av dem är att det finns en överraskande stor tolerans för olika musik-, konst- och matkulturer i det finländska samhället. I spetsen för dessa kulturella allätare tågar äldre, högt utbildade kvinnor i större städer. I andra ändan släntrar yngre, utbildade män i periferin. Vid närmar analys visar det sig ändå att de övre medelklassernas kulturella öppenhet har sina tydliga gränser. Man fördömer ogärna vulgära TV-dokusåpor a la Big Brother eller kroppsliga genomborringar typ piercing, men man skulle aldrig utsätta sig själv för sådant.

Historikerns främsta invändning mot tillämpningen av Bourdieus teorier på nutida samhällen är att en betydande del av oss inte längre lever i enhetskulturer som formar smakens kulturella hierarkier. Dessutom verkar Bourdieus lärjungar ha glömt att mycket av våra kulturella värderingar, vanor och föreställningar är ekon och reflektioner från tidigare generationer och samhällen. Det finns ingen ren nutid i vårt medvetande. Vi flyter framåt i en strid fors av kulturella impulser från det förflutna som ständigt förenas med nya kulturella strömningar. Kort sagt är mänsklig kultur inte en struktur utan en process.

Henrik Meinander, HBL 31.12.2014